

цивільного права, які не визнаються у повній мірі працівниками за трудовим договором, поза тим, їм гарантуються окремі трудові права. За чинним законодавством України такої категорії працюючих, яка знаходиться між трудовими та цивільно-правовими відносинами, наразі бути не може, а суд у кожному конкретному випадку має класифікувати відносини або як трудові, або як цивільно-правові. Водночас питання правової регламентації наділення мінімальними трудовими гарантіями та захистом так званих «залежних підрядників чи виконавців» або «квазі-самозайнятих», які не належать до категорії працівників у розумінні трудового законодавства, вже зараз потребує широкого обговорення та уваги з огляду на прагнення представників Уряду та законодавця осучаснити українське трудове законодавство. Для таких випадків замість класичної ознаки трудових відносин як підпорядкування чи субординація одним з нових критеріїв ідентифікації відносин як трудових може бути наявність економічної залежності працюючого, якій притаманне, в тому числі: 1) особисте виконання фізичною особою роботи (надання послуг) для одного замовника на регулярній основі за винагороду; 2) систематичне отримання такою особою визначеної частки усіх своїх прибутків (наприклад, більше третини) від одного замовника.

Підбиваючи підсумки, очевидним є той факт, що без перегляду у найближчій перспективі традиційного підходу до поняття трудових правовідносин, чіткого законодавчого встановлення гнучких та універсальних їх ознак, адаптувати національне трудове законодавство до викликів нової цифрової реальності й зумовлених ними незворотних змін у сфері праці виявиться не можливим.

Література

1. Work for a brighter future – Global Commission on the Future of Work. International Labour Office – Geneva: ILO, 2019. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/cabinet/documents/publication/wcms_662410.pdf

УДК 347.625 (043.2)

Слободська І.А., старший викладач,
Процко В.М., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ІНСТИТУТ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА

Україна входить до категорії держав, де сурогатне материнство дозволено на законодавчому рівні. На сьогоднішній день адаптація суспільства до розвитку медицини в сфері репродуктивних технологій ще не відбулася в повному обсязі, тому правове забезпечення сурогатного

материнства є одним із законодавчо неврегульованих і складних інститутів на межі галузей цивільного та сімейного права.

Невизначеним залишається і сам термін сурогатного материнства.

Сорокіна Т.В. вважає, що під сурогатним материнством слід розуміти процес імплантації, виношування та народження дитини виконавцем (сурогатною матір'ю), яка зачата з використанням генетичного матеріалу замовника (замовників), донора чи самої сурогатної матері, на основі договору сурогатного материнства між сурогатною мамою і можливими батьками на оплатній чи безоплатній основі [1, с. 121].

На думку В.В. Самойлової, сурогатне материнство – метод допоміжних репродуктивних технологій, за допомогою якого жінка на підставі взаємної домовленості з особами, що звернулися до неї за наданням вказаної послуги, проходить процедуру імплантації ембріона, створеного в результаті ЕКО, виношує дитину з метою народити та передати її цим особам. При цьому в дане поняття мають також включатися випадки, коли досягнути мети народити та передати дитину особам, які звернулися за такою послугою, не вдається [2, с. 36].

Виходячи з вищевказаного, можна виділити наступні ознаки сурогатного материнства в Україні:

1) наявність взаємної домовленості між сурогатною матір'ю та замовниками;

2) факт зачаття дитини шляхом проведення ЕКО та імплантації ембріона;

3) обов'язкове використання генетичного матеріалу замовників;

4) специфічна мета – виношування та народження дитини для подальшого передання її генетичним батькам.

Комплексне правове регулювання відносин, які виникають при застосуванні процедури сурогатного материнства в Україні, відсутнє. Лише окремі положення щодо цього правового явища передбачені в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), Сімейному кодексі України (далі – СК України), Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Законі України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині», Правилах державної реєстрації актів цивільного стану України, затверджених Наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р., Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні, затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров'я від 9 вересня 2013 р.

На загальноєвропейському рівні важливе значення при вирішенні питань, які стосуються репродукції людини, має прийнята 19 листопада 1996 року Комітетом міністрів Ради Європи Конвенція з прав людини в біомедицині, яка являє собою перший обов'язковий в сфері охорони здоров'я юридичний документ, направлений на захист людини від

можливих зловживань, пов'язаних з використанням нових біологічних і медичних методів і процедур.

Методи штучного запліднення в міжнародному праві регулюються також декількома директивами, що ґрунтуються на трьох рекомендаціях Парламентської асамблеї Ради Європи, резолюціями, прийнятими 16 березня 1969 року Європейським парламентом, та рішеннями Комісії з прав людини № 6574/71 і № 7654/76.

Законодавство України містить також спроби прийняття спеціального нормативно-правового акту в сфері регулювання відносин сурогатного материнства. На розгляд Парламенту неодноразово вносилися законопроекти про регулювання сфери сурогатного материнства. Зокрема, проекти законів «Про допоміжне материнство» № 8703 від 17.06.2011 р., «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень у використанні допоміжних репродуктивних технологій» № 8282 від 23.03.2011 р. (закон був прийнятий Верховною Радою України у жовтні 2012 р., але через накладене вето тодішнього президента В. Януковича так і не набрав чинності), «Про допоміжні репродуктивні технології» № 8629 від 19.07.2018 р., альтернативний проект № 8629-1 від 01.08.2018 р. й інші законопроекти, спрямовані на внесення змін і доповнень у чинні нормативно-правові акти України. Вказані законопроекти регламентували організаційно-правові питання, медичні аспекти, основні напрями державної політики та повноваження органів виконавчої влади у сфері допоміжного материнства. Крім того, було запропоновано впровадження державних програм сурогатного материнства, що обумовлювали безпосереднє сприяння держави особам, які з об'єктивних причин виявили бажання стати замовниками процедури сурогатного материнства.

Таким чином, законодавство України в сфері регламентації сурогатного материнства потребує значного доповнення, яке дозволило б усунути існуючі прогалини та колізії в правовому регулюванні допоміжних репродуктивних технологій.

Література

1. Розгон О. Сурогатне материнство: проблеми правового та договірного регулювання. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2010. № 3 (51). С. 120-140.

2. Квіт Н.М. Інститут сурогатного материнства: проблеми колізійного регулювання. *Альманах міжнародного права*. 2016. Вип. 14. С. 38-48.